

Preek Genesis 1

Een keer, het zal zo'n 30 jaar geleden zijn, kwam ik in de kerk en zag ik op het liturgiebord (ja, toen hadden ze nog borden ...) als tekst voor de preek Genesis 1:1 staan: 'In den beginne schiep God de hemel en de aarde'. [dia 1] En ik weet nog dat ik toen dacht: 'hoe kun je daar nu een hele preek over houden?' Maar kennelijk kon dat toch. Van die preek van toen weet ik niets meer, maar waar ik inmiddels wel achter ben, is dat er dat ene zinnetje heel wat opgesloten zit. Het is ook niet voor niets de openingszin van de Bijbel. Vanuit dit zinnetje gaan we nu samen naar Genesis 1 kijken. In die ene zin, "In het begin schiep God de hemel en de aarde", staat heel kort op formule wat de rest van Genesis 1 (en ook 2) uitgebreider vertelt.

Ik kies als invalshoek drie bekende levensvragen. Vragen die veel mensen zich wel eens stellen, gelovig en ongelovig. [dia 2]

- Wie zijn we?
- Waar komen we vandaan?
- En waar gaan we naartoe?

Eigenlijk zou je hele Bijbel prima zo kunnen lezen. Aan de hand van deze drie vragen. [dia 3] Want hoezeer het in de Bijbel ook over God gaat en over wat Hij gedaan heeft, nog altijd doet en nog zal gaan doen, dat staat nooit los van ons mensen. Ik durf zelfs wel te zeggen dat de Bijbel een relatieboek is. [dia 3+] Een boek over de relatie die God met de mens aangegaan is. Een ander woord voor relatie dat we in dat verband ook wel gebruiken is het woord verbond. [dia 3+] Vanuit die invalshoek wil ik de komende tijd een aantal preken houden. [dia 3+] Te beginnen vandaag bij de schepping, waarbij ik focus op de mens. En ik doe dat aan de hand van de drie vragen die ik net noemde. [dia 4] Ik verander alleen de volgorde iets en begin bij:

1. Waar komen we vandaan? [dia 5]

De vraag naar onze oorsprong is moeilijk en makkelijk tegelijk. Laat ik maar bij het makkelijke beginnen: de eerste bladzijde van de Bijbel geeft namelijk direct het antwoord [dia 5+]: God heeft alles geschapen – ook ons, mensen. "In het begin ..."

In vroegere tijden twijfelde niemand daar eigenlijk aan. Alle volken hadden wel een scheppingsverhaal. [dia 5+] Sommige daarvan lijken wel wat op het Bijbelse verhaal – en anderen weer helemaal niet. De gedachte "God bestaat niet" - die had niemand. Dat er een god of dat er goden waren – dat stond voor iedereen vast. Daarmee hebben we ook direct het verschil te pakken: want wie waren dan die god of goden? En op welke manier waren zij dat? Hoe stonden zij tegenover de mens? Waren ze die mens goed gezind? Dat verschilde nogal.

Vandaag belasten wij Genesis 1 met allerlei vragen rondom schepping en evolutie [dia 5+]. Ik kom daar zo nog wel even op. Dat is het moeilijke aspect aan de vraag: "waar komen we vandaan". Maar eerst wil ik erop wijzen dat als je Genesis 1 leest in zijn tijd [dia 5+], dat je dan ziet dat: hé, een machtig God, één, niet meerdere heeft alles gemaakt [dia 5+]. En niet alleen dat, Hij heeft ook zon en maan gemaakt. Voor de zon en de maan hoef je dus niet bang te zijn. [dia 5+] Het zijn geschapen dingen en geen goden. Zie ook Psalm 121. Er is één God die alles heeft gemaakt en boven alles staat. Dat is de boodschap die de Israëlieten hier meekrijgen. En dat is ook de boodschap voor ons vandaag: God staat aan het begin. [dia 5+] Heel duidelijk komt dat tot uitdrukking in vers 1: in de eerste zin van de Bijbel is God meteen het onderwerp. Het gaat over wat Hij heeft gedaan toen er verder nog niks was: Hij schiep hemel en aarde. Alles wat er is. En ook ons mensen. Dus als je wilt weten: 'waar komen wij, mensen, vandaan?', dan lees je in de Bijbel: wij zijn geschapen door God. Hij heeft ons gemaakt, omdat het Hem goeddacht.

[dia 6]

Dat brengt ons direct bij dat moeilijke aspect. Ik vertel u niets nieuws als ik zeg dat vandaag maar weinig mensen dat nog geloven. Vroegere volken hadden zo hun scheppingsverhaal, maar de moderne versie daarvan is: de oerknal van waaruit alles is ontstaan door middel van evolutie.

Nu is een preek niet de geschikte plek om allerlei details te bespreken over de wetenschappelijke bewijzen hiervoor en over wat er tegen pleit. Daar zijn genoeg goede boeken over. En ik raad je aan om die ook te lezen als dit thema je bezig houdt. Wat voor nu belangrijk is, dat is dat we goed beseffen dat oerknal en evolutie theorieën zijn. [dia 6+] Veronderstellingen over hoe het gegaan kan zijn. En als we eerlijk zijn: op bepaalde punten lijken ze goed te kloppen. Maar tegelijk: andere gegevens lijken ermee in tegenspraak. De neutrale toeschouwer moet tot de conclusie komen: aardige theorie maar of-ie ook klopt?? Nee, wat dat betreft heeft het alles weg van een geloof. [dia 6+] Wie niet meer in een God wil geloven, die wil wél antwoord hebben op de vraag: “waar komen we vandaan?”. God en een schepping, ze zijn bij voorbaat uitgesloten – en dus worden oerknal en evolutie maar al te graag geloofd. En dat is precies wat het momenteel is: het is een geloof. Een geloof dat z’n duizenden verslaat.

[dia 6+] Ik geloof iets anders. Ook dat is geloof: ik geloof wat God ons in Genesis 1 vertelt. Ik kan dat niet bewijzen. En al evenmin kan ik vanuit Genesis 1 alles verklaren. Uiteraard wordt dat wel geprobeerd door christen-wetenschappers. En dat mag ook best. Als we maar één ding in de gaten blijven houden: Genesis 1 vertelt ons als hoofdboodschap: “Ik, God, heb alles geschapen. Ik sta boven alles en ik heb alles in de hand”. Genesis 1 is niet bedoeld als natuurkundig verslag, maar het markeert het begin van wat God met deze wereld heeft en in het bijzonder de relatie die Hij met ons mensen is aangegaan. Al die discussies over of de schepping 6 dagen van 24 uur bestrijkt of dat je het misschien als periodes zou kunnen zien die langer duurden, of dat het misschien zelfs een literaire beschrijving is niet van het hoe van de schepping maar van het ‘dat’: nl. dat God alles heeft geschapen ... die discussies leiden alleen maar af van wat hier de kern is.

Daar komt nog iets bij – eigenlijk heb ik het al even genoemd. En dat is de vraag: hoe zien we de Bijbel? [dia 6+] Je kunt zeggen: ‘oerknal en evolutie, niet bewezen. Ok. Maar Genesis 1 valt toch ook niet te bewijzen.’ Nee, dat is zo. Maar ik denk dat het niet gaat om of ik van alles kan bewijzen. De Bijbel is geen bewijsboek maar een relatieboek. Als ik de Bijbel even als geheel neem, dan zie ik dat Christus het centrum is. [dia 6+] Laat ik het zo zeggen: als ik de boodschap van de Bijbel aanneem, als ik Christus heb leren kennen, heb leren geloven en vertrouwen, als ik de boodschap over Hem betrouwbaar acht – dan heb ik toch alle redenen om ook zo naar alle onderdelen van de Bijbel te kijken – de Bijbel waarvan Hij, Christus, het hoofdonderwerp is. Dus: het gaat niet om bewijzen, maar om vertrouwen. [dia 6+] Toegepast op Gen. 1 betekent dat, dat we geloven dat we door God gemaakt zijn [dia 6+] en een speciale plek gekregen hebben [dia 6+] te midden van alles wat God gemaakt heeft. Dat we niet begrijpen hoe – dat is wat anders. Maar we mogen wel zeker weten: we komen bij Hem vandaan.

2. Wie zijn we? [dia 7]

Zijn we het toevallige product van evolutie? Na het voorgaande kan duidelijk zijn: daar geloof ik niks van. Ik geloof in God als Schepper. En dat maakt meer verschil dan je denkt [dia 7+]. Want stel nou eens even dat er geen God achter het leven van ons mensen zit. En dat we geëvolueerd zijn vanuit lagere organismes naar steeds hogere, met als laatste tussenstap de apen. Dan is er dus geen enkel principieel verschil tussen mens en dier. Het is dat de mens sterker of vooral slimmer is dan het dier en dat hij daardoor tot op zekere hoogte controle heeft. Maar je hebt dus niks voor op dieren. En nog een stapje verder: er zijn dan ook geen regels meer te geven voor hoe we ons moeten gedragen. Ga maar na. Als we niet door God geschapen zijn, dan is Hij er ook niet. Dus daarvan hoeven we dus geen aanwijzingen te verwachten. Blijft over: net als in de natuur c.q. dierenwereld: het recht van de sterkste. De filosoof Nietzsche – de man van de uitspraak

“God is dood” – heeft dat in de gaten gehad. Hij zei ooit eens [dia 7+]: “als God dood is, dan is iedere moraliteit van liefde en mensenrechten een moraliteit zonder bodem”. Wat lastig geformuleerd, maar het betekent [dia 7+]: als er geen God is die alles heeft gemaakt, hoe kun je dan weten wat goed en kwaad/verkeerd is? Waar kun je dat dan nog op baseren?

Het scheppingsverhaal in Genesis 1 laat ons echter heel iets anders zien [dia 8]. Namelijk:

- De schepping is door God gewild [dia 8+]. Alles is als een kunstwerk door hem gecomponeerd. Het past precies allemaal. En God is tevreden: het is zeer goed.
- God geeft aan alles een bepaalde zin [dia 8+]. Het leven is niet doelloos. Dat zou het wel zijn als je niet wist waar je vandaan kwam. Als je niet wist dat er een Schepper achter zat, zeker nu het met die schepping zo gesteld is dat het niet langer allemaal ‘zeer goed’ is.
- God geeft de mens een speciale plaats [dia 8+]. Daar wil ik nu wat langer bij stilstaan. [dia 9]

Die speciale plek die de mens inneemt heeft verschillende kanten.

1) Om te beginnen: de mens neemt een speciale plek in in Gods ogen. [dia 9+] Dat blijkt wel uit de uitgebreide beschrijving van de schepping van de mens en de opdracht die hij krijgt.

2) In Gen. 1 blijkt dat verder uit het feit dat God zegt: Laten wij mensen maken die ons evenbeeld zijn, die op ons lijken. [dia 9+] De mens is naar het beeld van God gemaakt. Van de dieren wordt dat niet gezegd, maar van de mens wel. Naast alle overeenkomst is er dus één belangrijk verschil: de mens is beeld van God. Als je het vervolg leest dan bestaat dat beeld-zijn van de mens uit het feit dat hij beheer over de schepping moet gaan voeren. Qua vermogens lijkt hij dus op God. Aan zijn handen vertrouwt God zijn schepping toe. Psalm 8 zegt dat ook, na geconstateerd te hebben: U – God – hebt de mens bijna tot god gemaakt.

3) Dit heeft consequenties. De mens krijgt een hoge positie. [dia 9+] Niet door evolutie of door natuurlijke selectie, maar omdat God hem die plek met de bijbehorende vermogens heeft gegeven. De mens is de beheerder. Beheerder van ... wat? Ja, van alles wat God gemaakt heeft. De mens heeft daar niet de vrije beschikking over om er maar mee te doen wat hij wil. Zo mag je Gen. 1 niet lezen, dat zou misbruik zijn. Nee, God heeft alles geschapen en daarom verdient als het geschapene ons respect. Dat betekent dus ook dat je daar niet achteloos mee omgaat. Dat je niet zomaar dingen kapot maakt bijvoorbeeld. Of dat je het milieu vervuult. Dat je je rotzooi zomaar ergens neergooit. Of dat je dierenleed veroorzaakt.

4) Het betekent ook dat je niet discrimineert. [dia 9+] Juist als je erkent: ‘God heeft de mens geschapen. En uit de eerste twee mensen, Adam en Eva, komen alle andere mensen voort’, dan is er geen enkele reden om iemand anders minderwaardig te achten, of dat nou vanwege huidskleur is of iets anders.

5) In nog een ander opzicht lijkt de mens op God. En dat is in zijn vermogen om relaties aan te gaan. [dia 9+] Er staat in vs. 26: “Laten wij – meervoud dus – mensen maken”. Wij kennen God als de Drieënige God: Vader, Zoon en Heilige Geest. Vaak wordt het meervoud hier gezien als een vroege verwijzing naar het feit dat God uit meerdere personen bestaat. Prima, dat lijkt mij ook. Maar: zou het hier niet veelmeer gaan over de onderlinge band die Vader, Zoon en Heilige Geest hebben? Een band van volmaakte liefde. En dat dus het relationele van God in de mensen weerspiegeld wordt, dus dat de mens ook relationeel is aangelegd – itt het dier. Die gedachte wordt versterkt doordat er in één adem volgt: mannelijk en vrouwelijk schiep Hij hen. Dat is meer dan het nuchter vaststellen van wat nu eenmaal zo is. Je leest hier duidelijk Gods bedoeling: man en vrouw mogen bij elkaar horen in een band van liefde. Ze zijn helemaal op elkaar aangelegd. (Kom ik een andere keer uitgebreider op terug). Van de dieren geldt dit in een bepaald opzicht ook, maar alleen van de mens wordt dit zo gezegd en rechtstreeks in verband gebracht met het wezen van God zelf. Dat moet ons wel iets zeggen!

[dia 10] Uit alles blijkt: God gaat een speciale relatie met de mens aan [dia 10+]. Later: verbond. Als we vanaf Genesis 1 de Bijbel verder lezen zullen we daar nog wel meer van zien [dia 10+]. Maar de schepping

laat het al zien: God heeft speciale aandacht voor de mens. En dat niet op afstand, maar intiem. Hij is betrokken op die mens en wil wat met hem.

Dat wordt ook duidelijk als we ons gaan bezig houden met de laatste vraag:

3. Waar gaan we naartoe? [dia 11]

Ook over deze vraag zegt Genesis 1 al iets. Of althans, je kunt obv Genesis 1 iets al iets vermoeden. We lezen dat God alles 'zeer goed' heeft geschapen. Intussen weten we ook, nog zonder dat we doorlezen, dat op dit moment niet alles 'zeer goed' meer is [dia 11+]. Nog steeds kunnen we Gods hand in de schepping ontdekken en verwonderd raken, [dia 11+]. maar tegelijk is er een groot contrast tussen de wereld van vandaag en het 'zeer goed' uit Genesis 1. En dat verschil zien, horen, merken en voelen we dagelijks.

Zou dat God niet aan het hart gaan? [dia 11+]. Hij heeft met zoveel zorg en aandacht alles gemaakt. Hij heeft de mens naar zijn beeld geschapen. Zou Hij dan werkeloos toezien nu dat beeld aan stukken is gegaan? We zullen vanuit andere hoofdstukken in Genesis nog wel zien dat dat niet zo is. Maar hier bij de schepping kun je het al vermoeden: Hij gaat iets doen. [dia 12].

Wat en hoe: dat weet je dan nog niet. Daarvoor moet je verder lezen in de Bijbel. Maar Genesis 1 legt er al wel de basis voor. Want als God alles heeft geschapen – zou Hij dan ook niet in staat zijn om alles nieuw te maken? Dat is wat Hij van plan is: er komt een nieuwe hemel en een nieuwe aarde. [dia 12+]. Daar zal het weer 'zeer goed' zijn. Als ik kijk hoe ondanks alle zonde en ellende deze schepping de sporen van Gods almacht en kracht draagt, dan weet ik het zeker: Hij zal het weer goedmaken. De hoofdstukken na Genesis 1, de hele Bijbel door tot Openbaring 22 vertellen het. De schepping laat zien: God kan het, absoluut. [dia 12+]. En Hij zal het doen ook!

We dwalen dus niet doelloos rond op aarde. Er is dus een bestemming. [dia 12+]. Hoe die bestemming er precies uitziet: dat blijft een verrassing. Soms hoor je wel eens zeggen: "eeuwig leven, en dan ook nog zonder zonde? Ik kan me daar niks bij voorstellen, behalve dan dat dat wel saai moet zijn." Kijk naar de vele mogelijkheden die Gods schepping nu geeft. De enorme variatie die er alleen al tussen mensen is. En denk daar de ellende bij weg. Houd je dan een saai beeld over? Ik niet. Gods schepping, letterlijk Gods creativiteit [dia 12+]. staat er garant voor dat het echt iets is om naar uit te kijken.

[dia 13]. Brs+zrs, de Bijbel heeft ons vanmorgen antwoord gegeven op 3 vragen. Meteen al op de eerste bladzijde.

- (waar vandaan): Ons leven vindt zijn oorsprong bij God. *Hij heeft het eerste Woord. [dia 13+].*
- (wie zijn we?): We zijn zijn bijzondere schepping en hebben zijn liefdevolle aandacht *Hij spreekt nog altijd [dia 13+].*
- (waar naartoe?): We zijn op weg naar zijn nieuwe schepping *God heeft het laatste woord. [dia 13+].*

Laat dat ons mogen bemoedigen en uitzicht geven.

Amen.